

e-mentor

DWUMIESIĘCZNIK SZKOŁY GŁÓWNEJ HANDLOWEJ W WARSZAWIE
WSPÓŁWYDAWCA: FUNDACJA PROMOCJI I AKREDYTACJI KIERUNKÓW EKONOMICZNYCH

2020, nr 3 (85)



Kietla, K. (2020). Filmy Reżysera Życia o problemach polskiej młodzieży jako przykład uczenia i wychowywania za pośrednictwem serwisu YouTube. *e-mentor*, 3(85), 15–22. <https://doi.org/10.15219/em85.1469>



Karolina
Kietla

Filmy Reżysera Życia o problemach polskiej młodzieży jako przykład uczenia i wychowywania za pośrednictwem serwisu YouTube

Productions of the vlogger Reżyser Życia concerning the problems of Polish youth as an example of education via YouTube

Abstract

Nowadays, the role of social media in everyday life is growing systematically. It also applies to educational and pedagogical activities. One of such examples is Daniel Rusin, the YouTuber known on the web as the Reżyser Życia. His films are played during lessons in schools, have millions of views and are often commented both on the internet and in traditional media. The purpose of the article is to show that new media can play an educational role, and the involvement of YouTubers, bloggers and artists of the young generation, popular among teenagers, can be a positive stimulus for reflection on values and a responsible social attitude. The author of the article first explains the role of social media in shaping public awareness and then explores this through an analysis of content selected from the Daniel Rusin channel published from February 2019 to February 2020 on YouTube, which deals with the problems of modern teenagers.

Keywords: YouTube, Reżyser Życia, youth problems, tough topics, content analysis, educational role of social media

Wprowadzenie

Media społecznościowe przez lata funkcjonowania ewaluowały i dziś wyznaczają trendy oraz kształtujących postawy obywatelskie. Na temat zagrożeń wynikających z korzystania z internetu powstało już wiele publikacji, warto więc może zwrócić uwagę na treści wartościowe, które można znaleźć za pośrednictwem nowych mediów. Celem artykułu jest wykazanie, że produkcje youtubera Daniela Rusina pełnią funkcje wychowawcze. Autorka do badań wybrała filmy dotyczące problemów współczesnych nastolatków, które często są przez dorosłych umniejszane, jak: depresja, dręczenie przez rówieśników, nieplanowana ciąża, brak akceptacji ze względu na orientację seksualną.

Z raportu opublikowanego na stronie NASK w marcu 2020 roku wynika, że 96% nastolatków codziennie korzysta z internetu, z czego 59,4% spędza czas na przeglądaniu mediów społecznościowych (NASK, 2020, s. 9–11). Tak ogromna aktywność dzieci i młodzieży w sieci nie jest zaskoczeniem. Eksperci z zakresu medioznawstwa czy socjologii mówią o nich pokolenie cyfrowych tubylców (*digital natives*). Jest to grupa, która z nowymi technologiami jest związana praktycznie od urodzenia (Kurek i Maciaszczyk, 2012). Młodzież częściej umawia się na chat online niż na spotkania w realnym świecie, gra w piłkę to dziś granie na konsoli albo oglądanie filmów, jak inni grają (Kamiński, 2017, s. 51). O pokoleniu cyfrowych tubylców urodzonych po 1983 roku więcej pisze Magdalena Szpunar. Porównała ich ze starszym pokoleniem (tabela 1), o którym mówi się cyfrowi imigranci (*digital immigrants*) (Szpunar, 2012). Charakterystyka cyfrowych tubylców pokazuje, że współcześni młodzi ludzie nieustannie potrzebują

Tabela 1. Charakterystyka cyfrowych tubylców i cyfrowych imigrantów

Cyfrowi tubylcy	Cyfrowi imigranci
Preferują obraz i dźwięk	Preferują tekst
Szybko się nudzą, są niecierpliwi	Systematyczni
Preferują swobodny dostęp do informacji	Preferują jednostronny model nauczania
Nowe technologie traktują ufnie, kreatywnie	Nowe technologie traktują z rezerwą

Źródło: Szpunar, 2012.

różnych bodźców i trudno jest ich zainteresować jakimkolwiek zagadnieniem na dłużej. W przypadku lekcji utrzymanie skupienia uczniów przez 45 minut bywa więc wyzwaniem zarówno dla nich samych, jak i dla nauczycieli. I tu warto wykorzystać nowe media, spojrzeć na nie jak na coś, co ma szansę uatrakcyjnić zajęcia. Treści zamieszczane za pośrednictwem mediów społecznościowych mogą stać się dobrym pretekstem do podjęcia rozmów na trudne tematy, zwłaszcza te dotyczące problemów samotnych, zawstydzonych a nawet dyskryminowanych nastolatków. Najpopularniejszym z portali społecznościowych według badań NASK jest YouTube, z którego korzysta 94% dzieci i młodzieży (NASK, 2020, s. 19).

O zaletach edukacyjnych serwisu YouTube już w 2014 roku pisała Anna Michniuk, która badała treści prezentowane na wybranych kanałach. Dostrzegła ona potencjał w takiej formie przekazywania wiedzy. Co więcej, zauważyła, że odbywa się tu nauka dwutorowa: zarówno odbiorca przyswaja informacje, jak i sam autor, tworząc materiał, porządkuje swoją wiedzę na różne tematy (Michniuk, 2014). Marshall McLuhan, mówiąc o mediach komunikacyjnych, wykazuje ich najważniejszy cel: poszerzenie kompetencji ludzi (McLuhan, 2004, s. 20). Pojęciem, które najlepiej oddaje to, o czym piszą Michniuk i McLuhan jest *edutainment*, czyli edukacja oraz wychowanie połączone z rozrywką. Rozwój nowych technologii spowodował, że *edutainment* staje się coraz popularniejszy i częściej wykorzystywany do przekazywania wiedzy czy kształtowania postaw społecznych. Pierwsze programy tego typu pochodzą z lat 50. XX wieku, kiedy to w stacji BBC powstało *The Archers* – słuchowisko skierowane do brytyjskich farmerów. W latach 70. meksykański producent Miguel Sabido w serii telenowel adresowanych do odbiorców z Ameryki Południowej umieszczał w celach edukacyjno-uświadamiających wątki związane z AIDS, analfabetyzmem czy edukacją kobiet (Andrzejczak, b.d.). Ważnymi projektami na skalę międzynarodową okazały się programy dla dzieci takie jak *Ulica Sezamkowa* czy *Teletubisie*.

Proces wychowania jest związany z podnoszeniem kompetencji, poziomu intelektualnego oraz kulturowego. Janusz Morbitzer mówi także o inteligencji emocjonalnej, która bezpośrednio wiąże się z wychowaniem, a nowe media w dużym stopniu oddziałują na emocje (Morbitzer, 2014, s. 125).

Obecnie dla nastolatków wzorcami stają się youtuberzy, influencerzy, osoby znane z internetu. Serwis YouTube pozwolił zaistnieć i rozpocząć karierę mło-

dym muzykom, miłośnikom mody, gotowania. Niepokojący może być fakt, że niektóre z tych osób, chcąc jak najszybciej stać się gwiazdami internetu, publikują materiały, których młodzi ludzie nie powinni oglądać, a na które trafia ponad połowa (54,4%) użytkowników do 18. roku życia (Makaruk i in., 2019, s. 6–23). Te niewłaściwe treści to m.in.: sceny przemocy i okrucieństwa (31,8%), sposoby samookaleczenia (26,1%), pornografia (25,2%), materiały nawołujące do dyskryminacji (23,9%), dotyczące zaburzeń odżywiania (19%), pokazujące różne sposoby popełnienia samobójstwa (15,8%) oraz zachęcające do używania narkotyków (8%) (Makaruk i in., 2019, s. 23).

Warto zwrócić także uwagę na raport międzynarodowej sieci badawczej skupiającej się na poszerzaniu świadomości związanej z zagrożeniami i bezpieczeństwem dzieci w internecie – EU Kids Online 2020. Analizuje on wyniki badań przeprowadzonych w 19 krajach od jesieni 2017 do lata 2019 roku w grupie wiekowej 9–16 lat (Smahel i in., 2020, s. 13). W Polsce za te badania odpowiadał prof. Jacek Pyżalski z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Polska młodzież najczęściej spośród przedstawicieli badanych krajów miała kontakt w internecie z aż sześcioma rodzajami szkodliwych treści (sposoby samookaleczenia, sposoby popełnienia samobójstwa, sposoby na bycie bardzo szczupłym, wiadomości o charakterze mowy nienawiści, doświadczenia innych z zażywania narkotyków oraz materiały brutalne, zawierające przemoc). Największe różnice występują w dostępie do informacji związanych z próbą samobójczą oraz nienawiścią. W pierwszym przypadku 19% badanych w naszym kraju odpowiedziało, że trafiło w sieci na takie materiały. Drugie w kolejności z wynikiem 12% były Rumunia oraz Malta. Jeśli chodzi o nienawiść wobec drugiej osoby czy grupy społecznej, to aż 48% respondentów z Polski miało styczność z takimi treściami. Dalej były Czechy z 25% oraz Serbia z 24% (Smahel i in., 2020, s. 61). Z drugiej strony to właśnie polskie dzieci najczęściej zgłaszają opiekunom lub administratorom strony występowanie nieodpowiednich treści, bo aż 35%, gdzie we Włoszech jest to zaledwie 3% (Smahel i in., 2020, s. 7). Wyniki są niepokojące, wzrasta więc rola rodziców oraz pedagogów, którzy powinni rozmawiać z nastolatkami oraz proponować im wartościowe materiały udostępniane w internecie. Taką misję na swoim kanale *Reżyser Życia* realizuje Daniel Rusin, pokazując jednocześnie młodym ludziom, że ich problemy są ważne. Dzięki tym filmom rozmowy mogą odbywać się na trzech

Filmy Reżysera Życia o problemach polskiej młodzieży...

plaszczynach: dzieci – rodzice, uczniowie – nauczyciele, młodzież – młodzież.

W dalszej części artykułu autorka analizuje wybrane filmy z kanału *Reżyser Życia* pod względem treści. Podejmuje próbę odpowiedzi na pytania, czy spełniają one funkcję edukacyjną i są odpowiednie dla młodych ludzi oraz jak udział znanych osób wpływa na ich odbiór.

Metodologia

W artykule zastosowano analizę zawartości jako metodę badawczą wykorzystywaną do badania treści zamieszczonych w przekazach medialnych, między innymi internetowych oraz w materiałach wizualnych (Maj, 2013). Z 32 filmów, które znajdują się w sekcji filmów z fabułą na kanale *Reżysera Życia*, analizie poddanych zostało pięć produkcji. Głównym kluczem kategorystycznym były problemy dotyczące dzieci i młodzieży. Tematy, do których odnosi się autor, są powszechnie uważane za trudne, skutkiem czego bardzo rzadko poruszane. Omawiane materiały zostały opublikowane między lutym 2019 roku a lutym 2020 roku. Dwa z analizowanych filmów dotyczą depresji wśród młodzieży i dlatego ukazały się w lutym – by zwrócić uwagę na ten problem w związku z przypadającym 23 lutego Międzynarodowym Dniem Walki z Depresją. Pozostałe trzy filmy pokazują, że do depresji może też doprowadzić bycie ofiarą przemocy w szkole, stygmatyzacja z powodu przedwczesnej ciąży czy brak akceptacji przez otoczenie orientacji seksualnej nastolatka.

Na potrzeby artykułu autorka w analizie materiałów postawiła trzy główne pytania badawcze:

1. Jaka forma narracji w filmach vlogera Daniela Rusina jest adekwatna do wieku potencjalnych odbiorców?
2. Jakie treści merytoryczne i dane statystyczne dotyczące omawianego problemu zostały zaprezentowane w filmach?
3. Jaką rolę w przekazie mogą odgrywać popularne osoby młodego pokolenia?

Problemy nastolatków w przekazie Reżysera Życia – wyniki analizy

Reżyser Życia, czyli vloger Daniel Rusin swoją działalność na YouTube rozpoczął siedem lat temu od publikowania krótkich sond ulicznych. Już trzy lata później stał się jednym z najbardziej znanych youtuberów w Polsce. Jego wzorowany na norweskim pomysłe eksperyment społeczny *Chłopiec bez kurtki* wyświetlono ponad 7,5 miliona razy. Wywołał on dyskusje o braku empatii i życzliwości w polskim społeczeństwie i był komentowany przez większość mediów. Dziś kanał ma 974 tysięcy subskrybentów i opublikowano na nim 99 filmów (*Reżyser Życia*, b.d.) – taki był stan na 5 maja 2020 roku. Daniel Rusin usystematyzował filmy, tworząc dziesięć kategorii: z Dziennika Introvertyka, dające do myślenia, okolicznościowe, filmy z fabułą, vlogi, poezja/wiersze, z inny-

mi YTberami, dobra karma wraca, social experiment, sondy uliczne. Niektóre z produkcji umieszczone są w różnych *playlistach*.

Depresja wśród dzieci i młodzieży

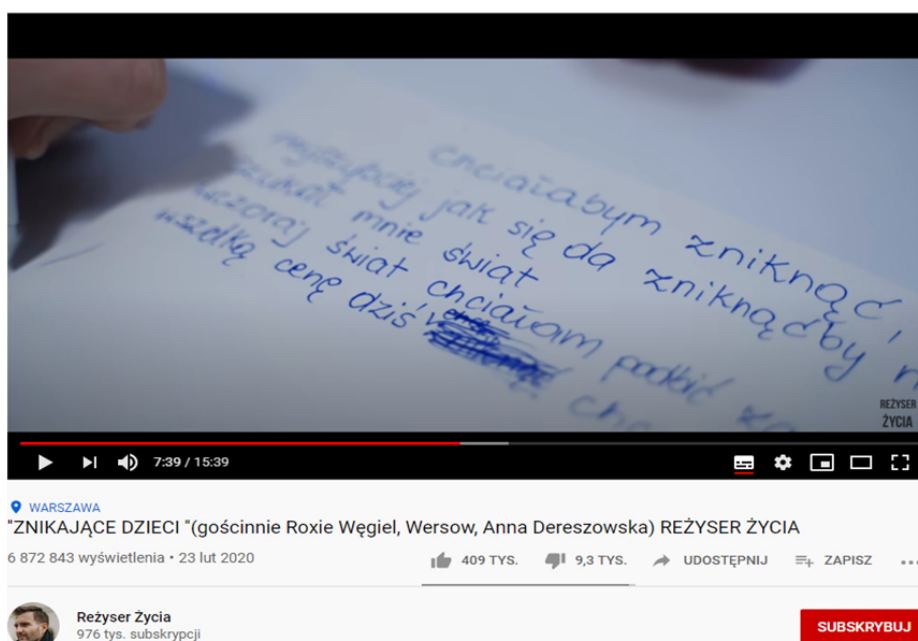
Depresja to poważne zaburzenie psychiczne, z którym zmagają się ponad 264 miliony ludzi na świecie (WHO, 2020). Choroba ta pogarsza funkcjonowanie w pracy, w szkole i w gronie najbliższych. Pogłębiające się cierpienie wynikające z depresji może prowadzić do samobójstwa. Światowa Organizacja Zdrowia podaje, że każdego roku z powodu samobójstwa umiera prawie 800 tysięcy osób. Co bardziej przerażające – odebranie sobie życia to druga najczęstsza przyczyna zgonów wśród ludzi w wieku 15–29 lat (WHO, 2020). W Polsce oficjalnie mówi się o ponad 1,5 miliona chorych na depresję, przy czym trzeba pamiętać, że nie każdy chory zgłasza się po pomoc. Szacuje się, że na depresję choruje około 4% nastolatków (Piotrowska, 2019). Ze statystyk policyjnych wynika, że w roku 2019 samobójstwo popełniło 98 osób do 18. roku życia, z czego cztery było między 6. a 12. rokiem życia (Statystyka, b.d.).

Dla Daniela Rusina temat depresji wśród osób młodych jest ważny. Świadczy o tym fakt, że często porusza go w filmach na swoim kanale. Do analizy na potrzeby tego artykułu wybrane zostały dwa materiały dotyczące tej choroby.

Film z 17 lutego 2019 roku opowiada historie trzech młodych osób. Bohaterami są chłopak, którego rodzice cały czas się kłócą, nastolatka, której dokuczają koledzy z klasy i studentka, która traci ochotę na spotkania ze znajomymi. Materiał trwa 6 minut i 21 sekund. Pokazuje najczęstsze reakcje najbliższych osób: rodziców oraz przyjaciół na problemy młodzieży. Mamy tu wyraźny apel o większą uważność, ponieważ niedostrzeżenie bądź ignorowanie sygnałów wysyłanych przez młodych ludzi może przynieść tragiczne skutki. Na końcu filmu pojawia się informacja, że codziennie dwoje nastolatków próbuje odebrać sobie życie, a często przyczyną prób samobójczych jest właśnie depresja. Film pokazuje, że choroba ta może dotknąć każdego bez względu na status społeczny, materialny czy wiek. W jednym aspekcie przypomina kampanię społeczną: pojawia się telefon organizacji pomagającej osobom, które potrzebują specjalistycznego wsparcia. W filmie Daniela Rusina grają popularni przedstawiciele młodego pokolenia: Julia Wróblewska, Małgorzata Heretyk, Karol Osentowski oraz Marianna Kowalewska. Zaangażowanie do niego osób będących wzorcami dla dzieci i młodzieży miało spowodować, że trafi do jak największego grona odbiorców. I to się sprawdziło: zyskał wynik 4,8 miliona wyświetleń. Film, co ważne, nie jest w odbiorze sztuczny. Dialogi są wiarygodne, oddają sposób, w jaki młodzi ludzie się wypowiadają, jak rozmawiają z rodzicami. Gra aktorska nie jest przerysowana, aktorzy przekazują emocje bohaterów adekwatnie do sytuacji, w których się oni znaleźli. Dzięki temu odbiorcy mogą utożsamiać się z nimi.

Rysunek 1. Zrzut z ekranu filmu *(Nie)widzialna nastoletnia depresja*

Źródło: Reżyser Życia, *(Nie)widzialna nastoletnia depresja*, https://www.youtube.com/watch?v=_96_Ck_w_gw (Pobrano 5 maja 2020).

Rysunek 2. Zrzut z ekranu filmu *Znikające dzieci*

Źródło: Reżyser Życia, *Znikające dzieci*, <https://www.youtube.com/watch?v=gAdMVDVWYIQ&t=459s> (Pobrano 20 maja 2020).

Drugi z analizowanych filmów – *Znikające dzieci* – ukazał się 23 lutego 2020 roku i trwa 15 minut 39 sekund. Opowiada historię dwóch sióstr wychowywanych przez samotną matkę. Starsza z nich to buntowniczka sprawiająca kłopoty wychowawcze nie tylko w domu, ale także w szkole. Z kolei młodsza jest ułożona, dobrze się uczy i pragnie zostać piosenkarką.

Matka jednak zaplanowała dla niej inną przyszłość. Dziewczyna ma zostać lekarzem. W jednej z rozmów pada pod jej adresem zdanie: „Kiedyś będziesz idealna”. Nastolatka zmęczona kłótniami między matką a starszą siostrą oraz brakiem akceptacji jej muzycznej pasji zwierza się z problemów przyjaciółce. W jednej ze scen widzimy, że w szkole dokuczają jej koledzy.

Filmy Reżysera Życia o problemach polskiej młodzieży...

W wyniku szarpaniny wypada zeszyt z piosenkami, które bohaterka filmu pisze. Przyjaciółka chwali ją za teksty, jednak ta uważa, że będzie lepiej, jeśli zrobi to, czego oczekuje od niej mama. Skutki tych przeżyć są tragiczne. Podobnie jak i w wyżej opisywanym filmie, także tu na końcu pojawiają się statystyki dotyczące liczby prób samobójczych wśród nastolatków w roku 2018 oraz liczby osób, którym udało się odebrać sobie życie i komentarz samego Reżysera Życia. Oba materiały powstały przy współpracy z Forum Przeciw Depresji, do którego podany został kontakt. Film może być dla części odbiorców za długi, zwłaszcza że dotyczy jednej historii, podczas gdy pierwszy pokazywał różne przyczyny depresji wśród nastolatków. *Znikające dzieci* obejrzano ponad 6,8 miliona razy, czyli o 2 miliony więcej niż opisywany wyżej. W produkcji wzięły udział profesjonalna aktorka Anna Dereszowska, Roksana Węgiel – jedna z najpopularniejszych wokalistek młodego pokolenia mająca rzesze fanów wśród dzieci i młodzieży a także ich rodziców oraz youtuberka Wersow, której kanał ma ponad 1,7 miliona subskrypcji, a konto na Instagramie liczy ponad 2 miliony obserwatorów. Nie ma wątpliwości, że wykorzystanie takich zasięgów i uwielbienia ze strony małoletnich fanów dla osób w nim grających przyczyniło się do wysokiej oglądalności materiału.

Ciąża w młodym wieku

Termin nastoletnia ciąża stosuje się w przypadku dziewcząt do 19. roku życia. Według Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2018 przyszło na świat 9224 dzieci matek mających mniej niż 19 lat (GUS, 2019, s. 256). Ciąża w tak młodym wieku wiąże się z szeroko pojętym potępieniem ze strony zarówno starszego pokolenia, jak i rówieśników. Natomiast lęk przed przynajmniej się do „wpadki” potrafi być

tak ogromny, że nastolatki same próbują znaleźć rozwiązanie tego problemu.

Film Reżysera Życia *Nastolatka w ciąży* z 7 sierpnia 2019 roku w zaledwie 2 dni osiągnął prawie milion wyświetleń (Błaszkiwicz, 2019). Trwający ponad 9 minut przekaz porusza. Główna bohaterka, Ola, jest nastolatką, która, wydawać by się mogło, wiezie normalne życie. Dobrze się uczy, ma bliskie relacje z rodzicami, grono znajomych, chłopaka. Jednak to spokojne życie się kończy, gdy dziewczyna zachodzi w ciążę. Jej chłopak twierdzi, że to nie może być jego dziecko. W szkole też nie jest dobrze: koledzy śmieją się z „wpadki” i nawet ze strony przyjaciółki pada słowo „wstyd”. Dziewczyna nie potrafi porozmawiać szczerze z rodzicami, z którymi ma przecież dobry kontakt. To uświadamia, jaki wpływ na psychikę człowieka, zwłaszcza tak młodego, ma opinia społeczna. Film pokazuje osamotnienie młodych ludzi oraz zwraca uwagę na to, iż rozmowy o współżyciu seksualnym nadal są problematyczne. Bohaterka sama usiłuje znaleźć rozwiązanie problemu, szukając informacji w internecie na temat tabletek wczesnoporonnych, aborcji. Kroki, które podejmuje, prowadzą do kolejnego cierpienia. Zależy tabletki, dochodzi do poronienia i trafia do szpitala. Ale ból przeżywają też jej rodzice, patrząc na swoje dziecko, które jest w bardzo złej kondycji psychicznej. Według autorki artykułu to jedna z najważniejszych scen w filmie, ponieważ pokazuje, że nawet będąc w bliskich relacjach z dzieckiem można czegoś nie zauważyć, bać się rozmowy. W materiale brakuje danych statystycznych, które przybliżyłyby odbiorcom skalę problemu nastoletnich ciąż w Polsce. Na pewno ważnym i ciekawym elementem mogłaby też być wypowiedź eksperta, na przykład z zakresu seksuologii czy ginekologii. Według autorki pokazałoby to młodym ludziom, że są

Rysunek 3. Zrzut z ekranu filmu *Nastolatka w ciąży*



Źródło: Reżyser Życia, *Nastolatka w ciąży*, <https://www.youtube.com/watch?v=4dZ00Ef62n4&v=pl> (Pobrano 20 maja 2020).

specjaliści, do których można zwrócić się z pytaniem czy też prośbą o pomoc. W głównej roli wystąpiła ponownie Marianna Kowalewska, która chętnie angażuje się w projekty mające na celu uświadamianie i edukowanie społeczeństwa. Film został zrealizowany z dużą starannością i subtelnością. Materiał ten może być wykorzystany podczas rozmów rodziców z dziećmi dotyczących współżycia seksualnego i wszystkich konsekwencji z tym związanych, jak również na lekcjach na ten temat.

Przemoc w szkole

Przemoc w szkole to problem, z którym spotykają się coraz młodsze dzieci. Według raportu UNICEF-u z 2018 roku 150 milionów dzieci i młodzieży deklaruje, że doświadczyło przemocy ze strony rówieśników (UNICEF, 2018). Rozwój nowych technologii przyczynił się do tego, że obecnie przemoc w dużej mierze przeniosła się do internetu. Nękanie ofiar umożliwiają social media. Marta Malinowska-Cieślik w badaniach z 2014 roku dotyczących *cyberbullyingu* przytacza zatrważające dane. 16,1% uczniów w wieku 11–15 lat chociaż raz doświadczyło przemocy w sieci, w tym 14,6% spraw dotyczyła chłopców a 17,5% dziewcząt. Częstszej cyberprzemocy (2–3 razy w miesiącu) doznało 4,2% nastolatków (Malinowska-Cieślik, 2015).

W materiale *Szkoła życia* poznajemy historię małego chłopca, któremu dokuczają koledzy z klasy. Daniel Rusin opublikował film w momencie powrotu dzieci do szkół po wakacjach – 5 września 2019 roku. Trwa on 4 minuty 18 sekund. Ofiara przemocy nosi okulary i ma swój ulubiony plecak, który dostał od taty. Kolekci dokuczają mu nie tylko w szkole, ale także poza nią, np. wrzucają jego plecak do rzeki. Rozmowa mamy bohatera filmu z mamą nastoletnich oprawców pokazuje, że nie każdy rodzic zdaje sobie sprawę z tego, jak nękanie w różnej postaci może wpłynąć na psychikę dziecka. Kilkanaście lat później nad tą samą wodą prześladowany wcześniej chłopak (w roli starszego

bohatera Karol Jankiewicz) pomaga swojemu dawnemu oprawcy, kiedy ten po spożyciu alkoholu postanawia popisać się przed kolegami i skacze do rzeki.

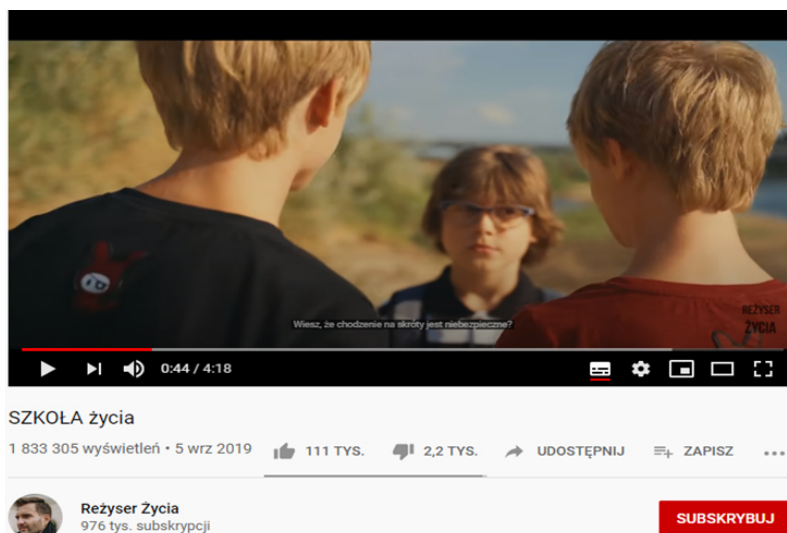
Film może być bardzo dobrym wstępem do lekcji wychowawczej. Trzeba jednak wspomnieć, że zawiera także reklamę firmy produkującej plecaki. Nie jest to zarzut, bo choć plecak głównego bohatera stanowi istotny element w historii, to walor edukacyjny filmu dominuje nad tym reklamowym. Przekaz jest wzruszający i inspirujący zarówno dla dzieci, jak i dla dorosłych. Tym bardziej może zaskakiwać, że film został wyświetlony znacznie mniej razy w porównaniu do poprzednich (tylko ponad 1,8 miliona odsłon). Nie ma w nim znanych nazwisk, co pozwala stawiać hipotezę, że im popularniejsza osoba bierze udział w produkcji, tym większy zasięg zyskuje film. Wiąże się to jednak z pewnym ryzykiem, ponieważ nie zawsze „klikalność” materiału idzie w parze z jego jakością, ale to może stać się tematem kolejnych badań z zakresu mediów i komunikacji społecznej.

Dyskryminacja ze względu na orientację seksualną

Organizacja Kampania Przeciw Homofobii między innymi przeciwdziała dyskryminacji młodych ludzi w szkole ze względu na orientację seksualną. W roku 2016 ukazało się drugie wydanie publikacji *Lekcja równości. Materiały dla nauczycieli i nauczycielek. Jak rozmawiać o orientacji seksualnej w szkole i wspierać młodzież*. Z cytowanych w niej badań wynika, że osoby LGBT w wieku szkolnym są ponad cztery razy bardziej osamotnione i pięć razy częściej mają myśli samobójcze niż ich heteroseksualni kolekci i koleżanki. Autor publikacji podkreśla, że osoby o odmiennej orientacji seksualnej często są ofiarami przemocy słownej oraz zostają wykluczone z grupy rówieśniczej. W następstwie może to prowadzić do różnego rodzaju form przemocy fizycznej (Świerszcz, 2016, s. 6).

Od 2016 roku pod koniec października organizowana jest akcja Tęczowy Piątek mająca na celu

Rysunek 4. Zrzut z ekranu filmu *Szkoła życia*



Źródło: Reżyser Życia, *Szkoła życia*, <https://www.youtube.com/watch?v=hDqz65alvsw> (Pobrano 20 maja 2020).

Filmy Reżysera Życia o problemach polskiej młodzieży...

okazanie solidarności z młodzieżą LGBT i wspieranie jej w środowisku szkolnym. W nawiązaniu Reżyser Życia zdecydował się na publikację filmu *Mamo, jestem homo (LGBT short film)* właśnie w tym okresie. Trwający 9 minut 46 sekund materiał został udostępniony na jego kanale 20 października 2019 roku.

Film stworzony przez Daniela Rusina pokazuje, z jakimi wątpliwościami i obawami muszą się mierzyć pary homoseksualne. Jak powiedzieć o swojej orientacji rodzicom, znajomym czy też, jak w przypadku jednego z bohaterów, dziewczynie. Tak jak i w realnym życiu również w filmie reakcje na *coming out* są różne: od wsparcia ze strony mamy po złośliwe uwagi kolegów, a nawet pobicie.

Jedyny zarzut, jaki można kierować pod adresem twórców filmu, to brak danych, np. ilu nastolatków cierpi z powodu braku akceptacji przez otoczenie ich orientacji seksualnej. Konkretnie liczby często bardziej skłaniają odbiorców do refleksji. Film ma prawie 2 miliony wyświetleń, co jest ponownie zaskoczeniem, ponieważ na ten temat już bardzo dużo mówi się w innych mediach. Główne role grają Gabriela Bukowska, Anna Jażdżyk, Filip Krupa oraz Hugon Czajkowski. Każda z tych osób ma już w swoim portfolio kilkanaście projektów, jednak ich zasięgi w mediach społecznościowych nie liczą się w setkach tysięcy. Można więc wnioskować, że podobnie jak w przypadku poprzedniego filmu, stosunkowo niewielka popularność odtwórców głównych ról przekłada się na małą liczbę wyświetleń omawianego materiału.

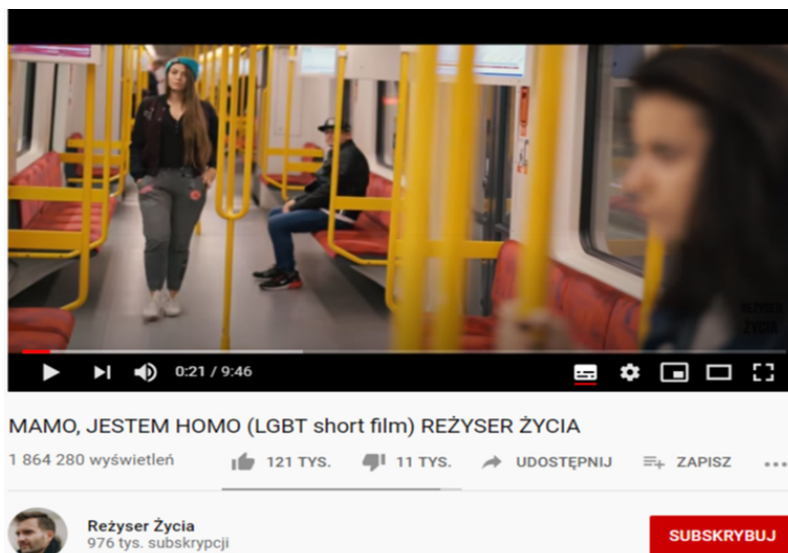
Podsumowanie

Filmy wybrane do analizy zawartości i ich ocena pokazują, jak ważne społecznie tematy mogą być prezentowane w sieci. Twórca kanału Reżyser Życia każdym swoim dziełem udowadnia, że youtuberzy

potrafią tworzyć wartościowe materiały, które dotrą do młodego odbiorcy. Bardzo dobrym zabiegiem jest publikowanie filmów w terminie, który nawiązuje do omawianego zagadnienia (np. materiał dotyczący homoseksualizmu zamieszczono w internecie w październiku, kiedy to organizowana jest akcja Tęczowy Piątek, a na temat depresji – w lutym, w związku z przypadającym 23 lutego Dniem Walki z Depresją). W każdym materiale fabuła jest przemyślana, a poruszane wątki zobrazowane w sposób odpowiedni dla młodego odbiorcy. Filmy nie są nacechowane przesadnym dydaktyzmem, a raczej stanowią zachętę do przemyśleń i dyskusji. Historie są ciekawe, inspirujące, a przy tym mają walory edukacyjne. Należy jednak pamiętać, że nowe media mogą być elementem uzupełniającym wychowanie, ale nie jego fundamentem. Daniel Rusin daje odbiorcom pretekst do rozpoczęcia rozmowy na tematy trudne, niekiedy wstydlive. Jego filmy warto wykorzystać na zajęciach wychowawczych czy na zebraniach z rodzicami, ponieważ w kształtowaniu świadomości u młodych ludzi bardzo istotna jest rola opiekunów czy grona pedagogicznego. Filmy omawiane w artykule kształtują postawy społeczne. Uczą zarówno młodzież, jak i dorosłych, by okazywać innym wsparcie, zrozumienie i akceptować inność. Produkcja *Szkoła życia* pokazuje także, że nigdy nie jest za późno, aby przeprosić za popełnione w przeszłości błędy. Ważnym przesłaniem każdego z nich jest uświadamianie, jak cenne i znaczące mogą być czas spędzany z drugą osobą oraz rozmowa.

Drugie pytanie stawiane w artykule dotyczyło kwestii prezentowanych treści merytorycznych i danych statystycznych. Tutaj tylko produkcje na temat depresji były wzbogacone o dodatkowe informacje. W przypadku filmów: *Nastolatka w ciąży*, *Mamo, jestem homo* oraz *Szkoła życia* brakuje takich danych. Nie

Rysunek 5. Zrzut z ekranu z filmu *Mamo, jestem homo*



Źródło: Reżyser Życia, *Mamo, jestem homo (LGBT short film)*, <https://www.youtube.com/watch?v=kaYdTmCYgxA&t=315s> (Pobrano 12 maja 2020).

umniejsza to w żaden sposób ich wartości, ale pokazanie skali problemu w liczbach mogłoby stanowić dodatkową przesłankę do przemyśleń.

Autorka artykułu poprzez analizę chciała też odpowiedzieć na pytanie, jaką rolę w przekazie odgrywają osoby popularne. Okazało się, że im ktoś bardziej znany występował w filmie Daniela Rusina, tym produkcja miała większą oglądalność. Jednak nie można jednoznacznie stwierdzić, że dzięki udziałowi sław młodego pokolenia te produkcje stały się lepsze. To pozwala na analizę kolejnego problemu, jakim jest wpływ znanych osób na kształtowanie postaw społecznych u dzieci młodzież, którym warto się zająć w ramach dyscypliny o mediach i komunikacji społecznej.

Ograniczeniem w opracowaniu była duża liczba materiałów publikowanych na kanale Reżysera Życia. Trzeba pamiętać, że zajmuje się on nie tylko problemami nastolatków, ale również dorosłych. Przeprowadza eksperymenty społeczne, pokazuje życie oczami introwertyka, współpracuje z różnymi instytucjami, z którymi także realizuje projekty, co pozwala na przeprowadzenie kolejnych badań związanych z kształtowaniem świadomości społeczeństwa.

Z całą pewnością należy obserwować zmiany zachodzące w użytkowaniu internetu przez młodych ludzi. W artykule zwrócono uwagę na badania EU Kids Online, NASK oraz Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę. Każde pokazało poważne problemy i zaniedbania, jeśli chodzi o łatwy dostęp nieletnich do nieodpowiednich treści.

Bibliografia

- Andrzejczak, A. (b.d.). *Edutainment w edukacji*. Pobrano 20 czerwca 2020 z <https://www.uniwersytet-dzieciocy.pl/files/document/875bfb51dbd183dd1ff07869634cb7b11264674053.pdf>
- Błaszkiwicz, K. (2019, 9 sierpnia). *Reżyser Życia i „Nastolatka w ciąży”*. Film wstrząsający internautami. <https://kobieta.wp.pl/rezyser-zycia-i-nastolatka-w-ciazy-film-wstrzasnal-internautami-6411605015132289a>
- GUS. (2019). *Rocznik Demograficzny 2019*. Główny Urząd Statystyczny.
- Kamiński, Ł. (2018). Nowe media w procesie kształtowania tożsamości. *Progress*, 4, 48–55. <https://doi.org/10.4467/25439928PS.18.017.9004>
- Kurek, M. i Maciaszczyk, S. (2012). Media społecznościowe – let's face them. *Języki Obce w Szkole*, 3, 69–72. http://jows.pl/sites/default/files/Maciaszczyk_03_0.pdf
- Maj, A. (2013). Analiza treści. W: M. Makowska (red.), *Analiza danych zastanych. Przewodnik dla studentów* (s. 127–147). Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Makaruk, K., Włodarczyk, J. i Skoneczna, P. (2019). *Problematyczne używanie internetu przez młodzież. Raport z badań*. Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę.
- Malinowska-Cieślak, M. (2015). *Cyberprzemoc*. W: J. Mazur (red.), *Zdrowie i zachowania zdrowotne młodzieży szkolnej w Polsce na tle wybranych uwarunkowań socjodemograficznych. Wyniki badań HBSC 2014* (s. 212–219). Instytut Matki i Dziecka.
- McLuhan, M. (2004). *Zrozumieć media. Przedłużenia człowieka*. Wydawnictwa Naukowo-Techniczne.
- Michniuk, A. (2014). YouTube – YouLearn. Nauka przez Youtube? *e-mentor*, 4(56), 37–43. <http://dx.doi.org/10.15219/em56.1122>
- Morbitzer, J. (2014). O wychowaniu w świecie nowych mediów – zarys problematyki. *Labor et Educatio*, 2, 119–143. <https://www.ejournals.eu/Labor-et-Educatio/2014/2-2014/art/9344/>
- NASK. (2020). *Raport „Nastolatki 3.0”*. <https://www.nask.pl/pl/raporty/raporty/2593.Raport-z-badan-quotNastolatki-30quot-2019.html>
- Piotrowska, A. (2019, 18 marca). *Depresja nastolatka*. <https://zdrowie.pap.pl/psyche/samotnosc-nastolatka>
- Reżyser Życia. (b.d.). *Strona główna* [kanał YouTube]. Pobrano 5 maja 2020 z <https://www.youtube.com/channel/UCvetOZCfjRcSjP80FUtu0gg>
- Reżyser Życia. (2019, 19 lutego). *(Nie)widzialna nastoletnia depresja* [wideo]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=_96_Ck_w_gw
- Reżyser Życia. (2019, 7 sierpnia). *Nastolatka w ciąży* [wideo]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=4dZ00Ef62n4&vl=pl>
- Reżyser Życia. (2019, 5 września). *Szkoła życia* [wideo]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=hDqz65alvsw>
- Reżyser Życia. (2019, 20 października). *Mamo, jestem homo (LGBT short film)* [wideo]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=kaYdTmCYgxA&t=315s>
- Reżyser Życia. (2020, 23 lutego). *Znikające dzieci* [wideo]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=gAdMVDVWYIQ&t=459s>
- Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., i Hasebrink, U. (2020). *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. London School of Economics and Political Science. <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01ofo>
- Statystyka. (b.d.). *Zamachy samobójcze od 2017 roku*. Pobrano 20 kwietnia 2020 z <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zamachy-samobojcze/63803,Zamachy-samobojcze-od-2017-roku.html>
- Szpunar, M. (2012). Pokolenie Ctrl+C Ctrl+V. W: J. Morbitzer i E. Musiał (red.), *Człowiek, media, edukacja* (s. 594–605). Katedra Technologii i Mediów Edukacyjnych. Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN. https://www.magdalenaszpunar.com/_publikacje/2012/szpunar.pdf
- Swierszcz, J. (red.). (2016). *Lekcja równości. Materiały dla nauczycieli i nauczycielek. Jak rozmawiać o orientacji seksualnej w szkole i wspierać młodzież*. Kampania Przeciw Homofobii. <https://kph.org.pl/wp-content/uploads/2016/02/lekcja-materialy-wyd2-www.pdf>
- UNICEF. (2018, 6 września). *Połowa nastolatków na świecie doświadcza przemocy rówieśniczej w szkole i jej okolicach*. <https://www.unicef.pl/Centrum-prasowe/Informacje-prasowe/Polowa-nastolatkow-na-swiecie-doswiadcza-przemocy-rowiesniczej-w-szkole-i-jej-okolicach>
- WHO. (2020, 30 stycznia). *Depression*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression>

Karolina Kietla jest doktorantką na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Jej zainteresowania naukowe skupiają się na wizerunku organizacji pozarządowych, ich aktywności w mediach społecznościowych oraz jakości informacji publikowanych w sieci.